

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРЕФІКСА ЗА- ЯК ЗАСОБУ ДІЄСЛІВНОГО ТЕРМІНОТВОРЕННЯ В «РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВНИКУ» (1924–33)

© Матанцева А. О., 2012

Досліджено дієслівні словотвірні моделі із префіксом *за-* в «Російсько-українському словнику» за редакцією А. Кримського та С. Єфремова (1924–33), з огляду на актуальні проблеми сучасного термінознавства. Увагу зосереджено на специфічних рисах цього словника, причинах занепаду деяких словотвірних моделей, а також ролі цієї праці для відродження української термінологічної системи.

Ключові слова: українська мова, лексикографія, «Російсько-український словник», наукова мова, префіксальне словотворення, словотвірна модель, власне-видовий префікс, словотвірний префікс

Verbal derivational patterns with prefix *za-* occurring in the «Russian-Ukrainian Dictionary» (ed. by A. Krymsky and S. Yefremov, 1924–33) are considered in view of current terminological problems. Special attention is paid to the specific features of this Dictionary, the reasons for the depression of some derivational patterns, and the role of the Dictionary for the recovery of the inherent Ukrainian terminological systems.

Keywords: Ukrainian language, lexicography, Russian-Ukrainian Dictionary, scientific language, verbal word formation, derivational patterns, aspectual prefix, derivational prefix

На сучасному етапі актуальними залишаються питання, що стосуються особливостей розвитку українського термінознавства в 20–30 рр ХХ ст. Принципи термінотворення, розроблені в цей період, розглянуто в дослідженнях Г. Наконечної, І. Процик, Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк, О. Кочерги, Є. Карпіловської, Є. Мейнаровича [16; 18; 19]. Г. Наконечна, характеризуючи українську термінологічну систему кін. ХІХ – поч. ХХ ст., зазначає, що вона була національною за своїм словесним оформленням, а внутрішньо організованою за взірцем міжнародної [18, с. 15]. Такий підхід термінотворення вважаємо найвдалішим, оскільки наявність повноцінної термінологічної системи, створеної на основі національної мови, сприяє не лише розвиткові мови, а й науки загалом. Однак 30-х рр ХХ ст. працю термінознавців 20-х рр проголошено «шкідницькою» й «буржуазно-націоналістичною», а українську термінологію починають творити за взірцем російської [7; 10]. Це часто суперечило законам української мови, унаслідок чого на сучасному етапі наявна велика кількість небажаних кальок з російської, що порушують системність мови й розхитують норму. У зв'язку із цим, критичне осмислення особливостей термінотворення в часи так званого золотого десятиліття українського термінознавства (20–30 рр ХХ ст.) сприятиме виробленню повноцінної термінологічної системи на національних засадах.

Визначною лексикографічною працею, що її оприлюднено в період 20–30 рр ХХ ст., є «Російсько-український словник» (1924–33) за редакцією А. Кримського й С. Єфремова (далі – КЄ), що є цінним джерелом не тільки загальномовної, а й термінологічної лексики. Також у словнику подано велику кількість похідних слів, що важливо для термінологічного словотворення, наприклад, *магнетування/намагнечування – намагнечення; магнетувати(ся)/намагнечувати(ся) –*

намагнетити(ся), понамагнечувати(ся); намагнечений, понамагнечуваний. Попри свою значущість, КЄ так і не встиг відіграти належної ролі в термінотворенні, бо був вилучений із наукового вжитку.

Більшість досліджень, що стосуються цієї лексикографічної праці, подають її загальну оцінку [11; 17; 25]. У цій статті торкнемося окремого аспекту термінотворення в КЄ, а саме: префіксації. Обмежимося описом дієслівних словотвірних моделей із префіксом *за-*. Мета цієї розвідки – простежити особливості творення дієслів, що належать до наукової мови, у «Російсько-українському словнику» (1924–33). Це передбачає розв’язання таких завдань: вказати словотвірні моделі із префіксом *за-*, визначити їхню продуктивність, порівняти особливості словотворення в КЄ й інших тогочасних, а також сучасних словниках, проаналізувати відповідні словотвірні моделі з огляду на проблеми сучасної наукової мови. *Об’єкт* нашого дослідження – дієслова із префіксом *за-*, що належать до наукової мови. *Предмет* – особливості утворювання відповідних лексем у КЄ.

Префікс як засіб словотворення й видоутворювання цікавив багатьох мовознавців, а саме: В. Ільїна, С. Соколову, М. Кронгауза, Л. Ройзензона [8; 14; 20; 24]. Науковці цю проблему вивчали переважно на прикладі дієслів, що належать до загальнолітературної мови. Натомість термінологічні лексеми лишилися недостатньо опрацьованими й на синхронному, і на діахронному рівнях. Однією зі специфічних рис префікса є його здатність одночасно виступати засобом словотворення й видоутворювання, що спричиняє багато дискусій щодо місця префіксальних морфем у розділах граматики й словотвору [1–5; 7; 10; 12; 15; 26]. Ця ознака префікса часто ускладнює розподіл конкретного мовного матеріалу за семантичними групами. Наприклад, не завжди можна відрізнити ті випадки, коли префікс указує на доконаний вид і ті, коли він називає поширення дії на певній площині: *забинтовувати/забинтувати, залаковувати/залакувати, зарівнювати/зарівняти*. У нашій праці, щоб визначити значення префікса *за-*, застосовано приклади й зауваги щодо використання тих чи тих лексем, що їх подано в КЄ. Крім того, проаналізовано тлумачення відповідних слів у «Словнику української мови» (1970–1980). Безумовно, щоб адекватніше визначити префіксові значення, а також побачити динаміку їхніх змін починаючи від поч. ХХ ст. і завершуючи сучасним періодом, варто було б послуговуватися тлумачним словником, оприлюдненим у той же час, що й лексикографічна праця за ред. А. Кримського й С. Єфремова. Однак через суспільно-політичні обставини, що протягом довгого часу уповільнювали розвиток української лексикографії, не маємо тлумачного словника української мови, що вийшов би друком у 20-х – 30-х рр ХХ ст.

У КЄ виявлено низку словотвірних моделей із префіксом *за-*.

1. Найбільшу групу становлять лексеми, у яких цей префікс позначає завершену дію (56, 77 %). До неї зараховано й ті одиниці, де префікс має власне-видове значення, і ті, де він набуває додаткових словотвірних відтінків, як-от «остаточне припинення дії», «вказівка на результативну дію». Досить продуктивними є ті моделі, де *за-* має видове значення. Йдеться, передовсім, про слова іншомовного походження, наприклад, *заадресувати, заапелювати, загарантувати, загіпнотизувати, задекларувати, задекретувати, задемонструвати*. У сучасному слововжитку ця словотвірна модель менш поширена. У «Словнику сучасної української мови» (1970–1980) одиниці на кшталт *іматрикулювати, інвентаризувати, каталогізувати, секвеструвати* втратили відповідники доконаного виду із префіксом *за-* й належать до двовидових. Вважаємо, що ці зміни можна пов’язати із зовнішніми факторами: їх було накинута штучно, щоб наблизити українську мову до російської, де ці слова виступають переважно як двовидові [26, с. 147–156]. Нам видається, що модель видоутворювання варто повернути, оскільки такий спосіб дає змогу точно передати характер дії, процесу, стану, що важливо для наукової мови загалом, і термінології зокрема. Українська мова в цьому випадку має ресурси для того, щоб відмежувати завершену дію від незавершеної. Наголосимо, що автори деяких сучасних словників намагаються відродити цю модель і послідовно фіксують дієслова із префіксом *за-*: *абсорбувати/заабсорбувати, адресувати/заадресувати, газувати/загазувати, спиртувати/заспиртовувати/заспиртувати* [13].

Не досить прозоре значення морфема *за-* в лексемах, де твірна основа має семантику поширення дії на певній поверхні, а також охоплення дією. У КЄ дієслова, що належать до цієї групи, тлумачать по-різному. В одних випадках їх зафіксовано як форму dokonаного виду до відповідних безпрефіксових дієслів, як-от *кришити/закришити*, *решити/зарешити*. Проте таких прикладів мало. В інших – відповідні лексеми не утворюють префіксових видових пар. До деяких із них наявна суфіксова форма недоконаного виду, як-от *залакувати/залакувати*, *загрунтовувати/загрунтувати*, *загартовувати/загартувати*, а до деяких такої форми нема, наприклад, *закмітити*, *закрасити*, *запанцерувати*. Спираючись на дані, що їх подано в КЄ, встановити значення префікса *за-* для таких дієслів досить складно. У зв'язку із цим було проаналізовано, як твірні й похідні лексичні одиниці, що належать до описаних вище словотвірних моделей, витлумачено в «Словнику української мови» (1970-1980). З'ясовано, що для більшості безпрефіксових слів недоконаного виду й префіксових лексем dokonаного виду пояснення майже однакові. Пор.: *лакувати* (покривати лаком) [23, IV, с. 440] – *залакувати/залакувати* (покривати лаком) [23, III, с. 177]; *пломбувати* (класти в зуб пломбу) [23, VI, с. 591] – *запломбувати/запломбувати* (ставити пломбу в зуб) [23, III, с. 265]; *бетонувати* (залити бетоном) [23, I, с. 164] – *забетонувати* (залити бетоном) [23, III, с. 164]. Однак не можна погодитися з усіма наведеними тлумаченнями. У дієсловах, де твірна основа вказує на дію, спрямовану на те, щоб надати поверхні певного вигляду, наприклад, кольору, гладкості, тощо, як у лексемах *лакувати*, *шлифувати*, *фарбувати*, префікс *за-* вказує на повторне виконання дії. Пор.: *залакувати*, *зашлифувати*, *зафарбувати*. Інколи префіксова морфема може набувати додаткових відтінків і мати значення «поширити дію з метою полегшити, закрити отвір у спосіб, що його названо у твірній основі»: *замазувати/замазати*, *замуровувати/замурувати*, *засмолювати/засмолити*. У низці дієслів, семантика одиниці *за-* й твірної основи збігається, а тому значення префікса нейтралізуються й він перетворюється на власне-видовий, наприклад, *забинтовувати/забинтувати*, *загартовувати/загартувати*, *загноювати/загноїти*, *закисляти/закислити*, *закришити*. На нашу думку, лише граматичну функцію відповідна морфема має й у тих дієсловах, де твірна основа має значення «надавати предмету певного забарвлення», як-от: *зазеленити*, *зажовтити*, *засинювати/засинити*, *зачорнювати/зачорнити*. Це підтверджує той факт, що в КЄ до відповідних слів як синоніми вказано лексеми із префіксом *по-*, наприклад, *зачервонити* – *почервонити*, *зазеленити* – *позеленити*, *зачорнити/зачорнювати* – *почорнити*. Зауважимо, що деякі науковці (Н. Авілова, В. Баратова, М. Кронгауз, О. Соколов) однією із причин перетворення префіксів на власне-видові також називають нейтралізацію їхнього значення [1, с. 130–155; 2, с. 5; 14, с. 83]. Проте це питання потребує подальшого вивчення на ширшому матеріалі.

Складно визначити семантику префікса *за-* в дієсловах, у яких твірна основа вказує на самочинний процес. Схематично цю словотвірну модель можна описати так: «префікс *за-* + дієслівна основа, що називає самочинний процес, внаслідок якого змінюються внутрішні або зовнішні властивості об'єкта»: *загнивати*, *загусати*, *задеревіти*, *заіржавіти*, *закаменіти*, *закислятися/закислитися*, *зачавуніти*. У КЄ ці дієслова тлумачать переважно як форми dokonаного виду до відповідних безпрефіксових дієслів, як-от *бучавіти* – *забучавіти*, *гуснути* – *загуснути*, *кам'яніти* – *скам'яніти* та *закам'яніти*, *костеніти* – *закостеніти*. Проте інколи безпрефіксового відповідника недоконаного виду в словниковій статті не вказано, наприклад, *заіржавіти*, *зачавуніти*. Тобто в одному випадку префікс виступає як видовий, а в іншому – як словотвірний. Цей факт ускладнює визначення префіксового значення. Погоджуємося із думкою Р. Вихованця та К. Городенської, які вказують, що морфема *за-* в описаній словотвірній моделі має фінитивне значення [5, с. 238]. Вони наголошують, що у відповідних дієсловах префіксова одиниця вказує на повне завершення процесу встановлення якісної ознаки [5, с. 238]. Тобто йдеться про такий стан, коли подальші зміни об'єкта неможливі, а тому одиниця *за-* набуває фінитивного значення.

Префікс *за-*, окрім вказівки на завершену дію, може додавати до твірного дієслова відтінку результативності. Це значення зреалізовано в словотвірній моделі «префікс *за-* + основа, що позначає професійну діяльність». Усі такі похідні мають спільну семантику: «заробити, виконуючи діяльність, названу у твірній основі»: *заслюсарювати, зачоботарити, заложкарити, законовалити*. Зазвичай до слів цієї групи як синоніми подано словосполучки, утворені за схемами «*заробити (набути, нажити) + віддієслівний ім. в Ор. в.*» або «*заробити (набути, нажити) + дієприслівник*»: *заробити (набути) слюсарством, набути (нажити) лікарством, заробити (нажити, набути) ложкарством, заробити (нажити, набути) чоботарюючи, заробити (нажити, набути) шевцюючи*. Ця словотвірна модель майже не трапляється в інших загальнономовних перекладних словниках кін. XIX – поч. XX ст., зокрема в «Російсько-українському словнику» (1893–1898) М. Уманця й А. Спілки, «Російсько-українському словнику» (1918) С. Іваницького, Ф. Шумлянського. Сучасна праця «Російсько-український словник» (2003) за редакцією В. Жайворонка також не фіксує дієслів, утворених за цією схемою. На нашу думку, описана модель може бути новотвором укладачів КЄ за аналогією до слів *заробити, заслужити, завоювати*, де префікс *за-* вказує на «вторинну дію як результативно наслідкову щодо значення початкової форми» [8, с. 80]. Вважаємо, що це питання потребує подальшого вивчення із залученням діалектного матеріалу, оскільки, як відомо, укладачі КЄ серед інших джерел, використовували записи усної мови [22].

2. Значну групу становлять дієслова, де морфема *за-* вказує на початок дії, названої у твірній основі (16,92%), наприклад, *загронитися, замолитувати, зажовтіти, закреслити, замарширувати, зарізнити, засвердлити*. Про це свідчать результати й нашого дослідження, й інших лінгвістів [8, с. 71; 24, с. 216]. С. Соколова зазначає, що це значення настільки властиве дієсловам із відповідним префіксом, що в реальному мовленні існує велика кількість подібних утворень, не зафіксованих у словниках [24, с. 216]. Виявлено низку словотвірних моделей, де зреалізовано відповідне значення префіксової одиниці. Морфема *за-* досить активно взаємодіє зі словами, що позначають охоплення предмета дією: *запалитися, запарувати, закипати, зтанути*; набуття якісної ознаки, зокрема кольору: *зачервоніти, засиніти, зажовтіти, зарожевіти*; звучання: *загудіти, задзвонити, заблаговістити, зафальшувати*; трудову діяльність: *зажинати/зажати, закошувати/закосити, замолоти, запрядати/запрясти, зарибалити, засвердлити*; рух: *загойдати, затремтіти, захитати*. Залежно від контексту префіксова морфема може набувати додаткових відтінків значення, як-от «запустити, увімкнути певний прилад, механізм, машину тощо»: *задути домну, запалювати/запалити порох на гарматному запалі, запускати/запустити (машину)*. Поряд із дієсловами, що вказують на початок дії, інколи як відповідник подано словосполучку, утворену за схемою: «*почати + дієслово в інфінітиві*». Пор.: *закошувати/закосити – починати/почати косити, закреслити – почати креслити, замолитувати – почати молитися, зтанути – почати танути*.

3. У КЄ в дієсловах, що вказують на наукові й виробничі поняття, просторові значення префікса менш продуктивні за часові. Показово, що в загальнолітературній мові одну з найбільших груп дієслів становлять ті, у яких морфема *за-* вказує на рух усередину, у межі чогось [8, с. 84]. Натомість у досліджуваному словнику з-поміж відповідних лексем прикладів уживання морфеми *за-* виявлено небагато: *забивати/забити (цвях, клейтух), заряджати/зарядити, заправляти/заправити (рушницю, гармату)*. Загалом, можна виокремити кілька словотвірних типів, у яких префікс має відповідне значення: 1. «Префікс *за-* + корінь, що вказує на предмет, який спрямовано в середину чогось, + дієслівний суфікс *-ува(ти)* (для форми недоконаного виду) чи *-и(ти)* (для форми доконаного виду)»: *загвозджувати/загвоздити, загачувати/загачити*. Відповідниками до цих слів часто виступають словосполучки, утворені за схемою «*дієслово + ім. у Ор. в.*»: *забивати/забити цвяхом, зачеплювати/зачепити гаком*. 2. «Префікс *за-* + корінь, що вказує місце, у межі якого спрямовано рух + дієслівний суфікс *-ува(ти)* (для форми недоконаного виду) чи *-и(ти)* (для форми доконаного виду)»: *заглиблювати/заглибити, законвертовувати/законвертувати*. Лексем такого типу виявлено небагато. Важливою прикметною рисою слів, утворених за цими словотвірними

моделями, є те, що в КЄ немає безпрефіксових дієслів, від яких вони можуть походити, як-от *звоздити, гачити, конвертувати*. Тому вважаємо, що в названих випадках твірною основою є не дієслівна, а іменна. Якщо дієслова мають твірне безпрефіксове дієслово, морфема *за-* може мати зовсім інше значення. Наприклад, поряд із лексемою *заклинтушити*, якій відповідає словосполучка *збити клейтух*, у «Російсько-українському словнику» (1924–33) подано дієслово *клинтушити*, що має таке ж лексичне значення. Обидві лексеми відрізняє лише вид: безпрефіксове дієслово має форму недоконаного виду, а префіксове – доконаного. У цьому випадку префікс *за-* не має жодного словотвірного значення й виконує функцію показника доконаного виду.

4. Досить продуктивними є словотвірні моделі, у яких префіксова одиниця має значення «поширити дію на певній поверхні». Йдеться, передовсім, про ті лексеми, де відбулося злиття префікса й твірної основи й визначити їхнє походження досить складно, а також про ті, до яких у КЄ не подано відповідного безпрефіксового дієслова, хоча теоретично воно може існувати, наприклад, *займати/зайняти займицину, залісити, залісяти, завівсюжувати/завівсюжити*. Як було вказано, інколи префікс із відповідним значенням може мати додатковий відтінок, а саме: «поширити дію з метою поладити в спосіб, що його названо у твірній основі». Цього значення, окрім описаної вже групи лексичних одиниць, у яких твірна основа має значення «надати поверхні певного вигляду», набувають дієслова, утворені в такий спосіб: «префікс *за-* + твірна основа, що називає дію, спрямовану з'єднати дві й більше частини»: *заклепати, злютовувати/залютовувати, занютовувати/занютовувати*.

Як підсумок, зазначимо: аналіз дієслів із префіксом *за-*, які належать до наукової мови, у «Російсько-українському словнику» (1924–33) свідчить, що часові значення цієї морфеми зреалізовано ширше за просторові. Найбільшу групу становлять ті лексеми, де відповідна одиниця вказує на завершену дію. У деяких випадках наявна відмінність між продуктивністю певного значення в загальнолітературній і науковій мові. На прикладі слів, що були об'єктом нашого вивчення, вдалося з'ясувати, що в термінологічній лексиці значення префікса *за-* «рух усередину, у межі чогось» менш поширене, ніж у загальнолітературній. Також, КЄ має низку словотвірних моделей, що в сучасних, а подекуди й тогочасних словниках, не трапляються зовсім. Це може свідчити про те, що укладачі досліджуваної лексикографічної праці не лише фіксували окремі слова, а за прикладами продуктивних моделей творили власні терміни. У такий спосіб вони намагалися поповнити українську мову новими питомими термінами. Крім того, внаслідок мовної політики Радянського Союзу, спрямованої на русифікацію, деякі продуктивні словотвірні моделі, зафіксовані в КЄ, а також інших працях 20-х–30-х рр ХХ ст., на сучасному етапі занепали. У зв'язку із цим, вважаємо, що КЄ є актуальним й у наш час. Його критичне осмислення дасть змогу віднайти найважливіші шляхи розвитку терміної системи, зважаючи на традиції національного терміноутворення.

1. Авилова Н. Вид глагола и семантика глагольного слова / Н. Авилова. – М. : Наука, 1976. – 326 с. 2. Баратова В. К вопросу об определении лексического значения глагольных приставок в современном русском языке (на примере глаголов с приставкой за-) : автореф. дис... канд. филол. наук / В. Баратова. – Х., 1967. – 16 с. 3. Бондарко А. Теория морфологических категорий / А. Бондарко. – Л. : Наука, 1976. – 254 с. 4. Вихованець І. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Вихованець. – К. : Наук. думка, 1988. – 254 с. 5. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови : Академ. граматики укр. мови [за ред. І. Вихованця] / І. Вихованець, К. Городенська. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – 400 с. 6. Дрінов Д. Проти націоналізму в математичній термінології / Д. Дрінов, П. Сабалдир // Українська мова у ХХ сторіччі : історія лінгвоциду. Документи і матеріали. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – С. 210–234. 7. Загнітко А. Теоретична граматики української мови : Морфологія : [монографія] / А. Загнітко. – Донецьк : Дон ДУ, 1996. – 437 с. 8. Льїн В. Префікси в сучасній українській мові /

В. Льїн. – К. : Вид-во Академії наук УРСР, 1953. – 164 с. 9. Калинович М. Ліквідувати націоналістичне шкідництво в радянській фізичній термінології / М. Калинович, Д. Дрінов // Українська мова у XX сторіччі : історія лінгвоциту. Документи і матеріали. – К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – С. 234–249. 10. Калько М. Аспектуальність і дієслівна полісемія : [монографія] / М. Калько. – Черкаси : Брама, 2002. – 143 с. 11. Карпіловська Є. Українська наукова мова в академічному «Російсько-українському словникові» за редакцією А. Кримського та С. Єфремова / Є. Карпіловська, О. Кочерга, Є. Мейнарович // Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» : Серія «Проблеми української термінології». – 2008. – № 620. – С. 110–115. 12. Карцевський С. Из лингвистического наследия [пер. И. Фужерон, Ж. Брейар, Ж. Фужерон] / С. Карцевский. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – Т. II. – 294 с. 13. Кочерга О. Англійсько-українсько-англійський словник наукової мови (фізика та споріднені науки) : у 2 т. / О. Кочерга, Є. Мейнарович. – Вінниця : Нова книга, 2010. – Ч. 1 – 1390 с.; Ч. 2. – 1566 с. 14. Кронгауз М. Приставки и глаголы в русском языке : семантическая грамматика. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1998. – 288 с. 15. Маслов Ю. Роль так называемой перфективации и имперфективации в процессе возникновения славянского глагольного вида / Ю. Маслов. – М. : Изд-во АН СССР, 1958. – 38 с. 16. Наконечна Г. Українська науково-технічна термінологія : історія і сьогодення / Г. Наконечна. – Л. : Кальварія, 1999. – 110 с. 17. Огієнко І. Історія української літературної мови / І. Огієнко [упор. й автор біогр. нарисів та приміт. М. Тимошник]. – К. : Либідь, 1995. – 296 с. 18. Панько Т. Українське терміно-знавство / Т. Панько, І. Кочан, Г. Мацюк. – Л. : Світ, 1994. – 216 с. 19. Процик І. Українська фізична термінологія на зламі XIX–XX століть : [монографія] / І. Процик. – Л. : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – 252 с. 20. Ройзензон Л. Многоприста-вочные глаголы в русском и других славянских языках. Учебное пособие / Л. Ройзензон. – Самарканд : СГУ им. А. Навои, 1974. – 243 с. 21. Російсько-український словник : у 4 т. / [ред. А. Кримський, С. Єфремов] [Електронний ресурс]: Електронна версія російсько-українського словника А–П / [підг. О. Телемко]. – К. : Червоний шлях, 1924–1933. – Режим доступу: <http://www.r2u.org.ua> – Назва з екрану. 22. Словник української мови: в 11 т. / [ред. І. Білодід та ін.]. – К. : Наук. думка, 1970–1980. 23. Словотвір сучасної української літературної мови // [відп. ред. М. Жовтобрюх]. – К. : Наук. думка, 1979 – 405 с. 24. Соколова С. Префіксальний словотвір дієслів у сучасній українській мові / С. Соколова. – К. : Наук. думка, 2003. – 283 с. 25. Шевельов Ю. Так нас навчали правильних проізношень / Ю. Шевельов // Вибрані праці : у 2 кн. – Кн. I. Мовознавство : [упор. Л. Масенко] – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2008. – 583 с. 26. Шелякин М. Категория вида и способы действия русского глагола (теоретические основы) / М. Шелякин. – Таллин : Валгус, 1983. – 215 с.